

Johannes Sløk-forelæser 2006

Prof. Dr. Dres. h. c. Manfred Frank
Tübingen Universitet

Selvkarakteristik

Siden min skoletid har jeg været drevet rundt af spørgsmålet om selvbevidsthedens epistemiske status. Jeg havde også en solid sympati for den tidlige romantik (både som digterisk og filosofisk fænomen). Det var derfor et stort held for mig, at jeg under min studietid i Heidelberg, Berlin og atter Heidelberg (1964 til 1971) mødte akademiske lærere, der bragte mig videre i begge retninger. Det var først og fremmest Dieter Henrich, der tidligt indførte mig i en forskningsmetode, som han senere kaldte 'konstellationsforskning'. Med udgangspunkt i den overbevisning, at filosofien i Jena mellem årene 1789 og 1796 havde været en stjernestund i den europæiske åndshistorie (sammenligneligt med en 'supernovas' frembrud), søgte Henrich at afdække de virkelige dialogsammenhænge, der havde fundet deres nedslag i brevvækslinger, som var glemte eller først skulle hentes ud af arkiverne, for med afsæt heri at gøre forståeligt, hvad der bliver den implicitte forudsætning for senere tekster. Således kan ikke bare Hölderlins filosofiske begyndelser, men også Novalis' og Freidrich Schlegels gøres forståelige som reaktioner på den reinholdske 'Grundsatzphilosophie' og dermed som alternativer til udviklingsgangen i den såkaldte 'absolutte idealisme'. Denne forskningsmetode har bl.a. resulteret i mit arbejde *Unendliche Annäherung. Die Anfänge der philosophischen Frühromantik* fra 1997 (udvidet og forbedret udgivelse i 1998).

Atter gennem Henrich, men også gennem Ernst Tugendhat, fik jeg stærke impulser til at bearbejde klassiske teorier om selvbevidsthed (særligt Fichtes, Brentanos og Sartres) med de begrebsligt finere metoder, som var blevet udarbejdet af den analytiske filosofi. Dette område har jeg gennemvandet i en

række publikationer; desuden har jeg – siden mit kald til Tübingen (1987) – grundlagt en kompetent arbejdskreds i min ph.d-workshop, hvis deltagere – som ofte kommer fra naturvidenskab – sammen læser aktuelle tekster indenfor *Philosophy of Mind*, diskuterer dem og bringer egne arbejder videre. Jeg har midler til at indbyde nogle af hovedrepræsentanterne for *Philosophy of Mind* til intensive diskussionsmøder – en institution, der allerede længe har vist sig at være meget frugtbar.

Et tredje arbejdsområde har Hans-Georg Gadamer åbnet for mig i Heidelberg: Hermeneutikken. Ganske vist har jeg på et tidligt tidspunkt protesteret mod hans virkningshistoriske kontekstualisme og særligt i mit habilitations-skrift (dansk dr. phil.) påvist hans uretmæssige behandling af Schleiermachers individualhermeneutik. Jeg var også en af de første, der påtog sig det slidsomme arbejde at efterprøve den hermeneutiske traditions argumentative kraft på de (dengang) yngre, franske positioner, som jeg under ét kaldte 'neostrukturalisme'. I mellemtiden er den blevet til en ånds- og gyldighedsfjendtlig mode, som jeg har trukket mig tilbage fra til fordel for mere seriøse projekter.

Jeg tror, at filosofien væsentligt adskiller sig fra de empiriske naturvidenskaber og den rene matematik derved, at filosofien argumenterer. Argumenter er så igen aldrig endegyldige. De giver principielt opponenter friheden til at svare igen. Det forvandler filosofien til en uafsluttelig (i betydningen: dialektisk) samtale. Det var allerede opfattelsen hos de tidlige romantikere og Schleiermacher.

Forskningsområder

- Kant og kantianerne
- Den tidlige romantiske filosofi og den tidlige tyske idealisme
- Selvbevidsthedsteorier (kontinentale og analytiske)
- Hermeneutik, litteraturteori og den klassiske tids æstetik
- Nyere fransk filosofi

Selvstændige Bogudgivelser

1. *Das Problem 'Zeit' in der deutschen Romantik. Zeitbewußtsein und Bewußtsein von Zeitlichkeit in der frühromantischen Philosophie und in Tiecks Dichtung* (486 s.), München (Winkler) 1972. Neudruck (mit Nachwort) Paderborn (Schöningh) 1990

2. *Der unendliche Mangel an Sein. Schellings Hegelkritik und die Anfänge der Marxschen Dialektik* (272 s.), Frankfurt (Suhrkamp) 1975. 2., stark erweiterte und überarbeitete Auflage München (Fink) 1992 (395 S.)
3. *Das individuelle Allgemeine. Textstrukturierung und -interpretation nach Schleiermacher* (383 s.), Frankfurt 1977. Neudruck (stw 544) 1985 (3. Aufl 91); 4. Aufl. Juni 2001)
4. *Die unendliche Fabrt. Ein Motiv und sein Text* (200 s.), Frankfurt (Suhrkamp) 1979. Zweite (stark erweiterte und verbesserte) Auflage mit dem Untertitel: *Die Geschichte des Fliegenden Holländers und verwandter Motive*, Leipzig (Reclam) 1995 (247 s.)
5. *Das Sagbare und das Unsagbare. Studien zur neuesten französischen Hermeneutik und Texttheorie* (218 s.), Frankfurt (Suhrkamp, stw 317) 1980. Stark erweiterte Neuausgabe 1989, 42000 (Untertitel: *Studien zur französischen Hermeneutik und Texttheorie*), 607 s. (Aufl. 2000: 10. Tsd.)
6. *Der kommende Gott. Vorlesungen über die Neue Mythologie, I. Teil* (360 s.), Frankfurt (edition suhrkamp N. F. 142) 1982; 5. Aufl. 1990 (Aufl. Ende 93: 11. Tsd.); 6. verbesserte Auflage 1995
7. *Was ist Neostrukturalismus?* Frankfurt (edition suhrkamp, N. F. 203) 1983 (615 s.), 6. Aufl. 2001 (12.6.-13.5. Tausend)
8. *Eine Einführung in Schellings Philosophie*, Frankfurt/M. (stw 520) 1985 (132 s.) 2. Auflage 1990, 2. verbesserte Auflage 1995
9. (zus. mit Rolf Kauffeld und Gerhard Plumpe). *Gott im Exil. Vorlesungen über die Neue Mythologie, II. Teil* (edition suhrkamp, N. F. 506), Frankfurt/M. 1988 (350 s.), 21994
10. *Die Unbintergebarkeit von Individualität. Reflexionen über Subjekt, Person und Individuum aus Anlaß ihrer ‚postmodernen‘ Toterklärung*, Frankfurt: Suhrkamp (es 1377), 1986 (131 s.) (4. korrigierte Aufl. 7,6 - 8,5 Tausend 1997)
11. *Die Grenzen der Verständigung. Ein Geistergespräch zwischen Lyotard und Habermas*, Frankfurt/M. (edition suhrkamp 1481) 1988 (103 s.) (Aufl. Ende 93: 5. Tsd.)

12. *Kaltes Herz, Unendliche Fabrt, Neue Mythologie. Motiv-Untersuchungen zur Pathogenese der Moderne*, Frankfurt/M. (es 1456), 1989 (2. Aufl. 1999) (118 s.)
13. (zus. mit Gianfranco Soldati): *Wittgenstein. Literat und Philosoph*. (Darin von mir: *Wittgensteins Gang in die Dichtung* (s. 7-72)). Pfullingen 1989.
14. *Eine Einführung in die frühromantische Ästhetik. Vorlesungen*, Frankfurt/M. (es NF 563) 1989 (466 s.) (2. Aufl. 1995)
15. *Zeitbewußtsein*, Pfullingen 1990 (135 s.)
16. *Selbstbewußtsein und Selbsterkenntnis. Essays zur analytischen Philosophie der Subjektivität*, Stuttgart (Reclam 8689 [6]) 1991 (485 s.)
17. *Stil in der Philosophie*, Stuttgart (Reclam) 1992 (115 s.)
18. *Conditio moderna - Essays*, Reden, Programm. Leipzig: Reclam 1993 (216 s.)
19. *Unendliche Annäherung. Die Anfänge der philosophischen Frühromantik*, Frankfurt/M. 1997 (stw 1328) (959 s.) Zweite, verbesserte und erweiterte Auflage 1998 (963 s.)
20. *Selbstgefühl. Eine historisch-systematische Erkundung*, Frankfurt/M.: Suhrkamp; 2002 (stw 1611) (279 s.)

Hertil kommer en stor udgivervirksomhed, samt en alen lang række artikler. Mange af Manfred Franks bøger og artikler er oversat til andre sprog, herunder fransk, engelsk, italiensk, spansk, rumænsk, kinesisk, japansk, koreansk, russisk, dansk/norsk, m. fl.

Artikler i dansk/norsk oversættelse

1. *Til forsvar for metafysikken: Imod Derridas dekonstruktion af subjektet* (oversat af Hans Hauge i samarbejde med Jørgen Dehs), in: *Subjektets Status. Om subjektfilosofi, metafysik og modernitet*, (udg.) Hans Hauge, Kulturstudier 6, Århus Universitetsforlag 1990 (s. 73-91)

2. 'Forståelsens Grenser. Utdrag fra en åndesamtale mellom Lyotard og Habermas in: *Fornuftens Former. Habermas og Lyotard. En antologi*, Redigert av Tore Eriksen og Knut Ove Eliassen, Oslo: Spartacus Forlag AS, 1995, (s. 219-246). Norsk deloversættelse af Tore Eriksen (s. 5, 49-76, 77 og 92-103).

3. *Hermeneutikkens ,universalitetskrav*, oversat af Sune Liisberg, in: *Slagmark - tidskrift for idéhistorie*, nr. 40, Sommer 2004 (s. 57-72).

4. *Anskuelsens ophævelse i metaforens spil*, oversat af Sune Liisberg, in: *Slagmark – tidskrift for idéhistorie*, nr. 46, Sommer 2006 (s. 97-118).

5. *Imod den aprioriske intersubjektivisme – alternativer inspireret af Sartre*, Johannes Sløk-forelæsning, oversat af Sune Liisberg, in: *Slagmark – tidskrift for idéhistorie*, nr. 46, Sommer 2006 (s. 157-173).

'Die alte Burse' i Tübingen. Her ligger i dag *Philosophisches Seminar*.